

NOVE BIBLIOGRAFIJE

Z bibliografijami in podobnimi pripomočki pri nas do zdaj nismo imeli sreče. Ali so omagali sestavljavci ali kupci, nobena večja stvar ni prišla preko kakšne usodne letnice ali črke. V preteklem letu pa smo dobili več tako važnih bibliografskih publikacij, da je nanje vsaj s krajšim člankom treba opozoriti.

Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova. 1—2. Zagreb 1956 do 1957. 859 + 771 str. 4°

Enciklopedije Leksikografskega zavoda (obča, jugoslovanska, pomorska itn.), so pri nas že dokaj znane, marsikdo si je to ali ono celo sam omislil, medtem ko je Bibliografija rasprava če že ne neznana, pa vsaj dosti premalo v rabi, dasi je to pripomoček, ki bi ga moral imeti pri roki vsak človek peresa.

Bibliografija rasprava je nastajala vzporedno z drugimi deli Leksikografskega zavoda, ali bolje rečeno, ob njih in zaradi njih. Za posamezne enciklopedije je bilo treba pripraviti gradivo, kar pomeni, ekscerpirati 6.000 periodičnih publikacij iz zadnjih dveh stoletij. V delo se je zapreglo okrog 700 strokovnjakov in popisalo v petih letih nad milijon lističev. To gradivo je bilo potem na voljo piscem posameznih gesel, hkrati pa so ga začeli urejati in pripravljati za objavo, da bi bilo dostopno čim širšemu krogu ljudi. Uredništvo (M. Ujević; B. Blagojević, I. Horvat, M. Jiroušek, J. Logar) je dalo prednost nacionalni skupini, zato sta izšli doslej knjigi, obravnavajoči književno teorijo, primerjalno književnost in zgodovino književnosti jugoslovanskih narodov. V začetku so bile določene za to snov štiri knjige; kaže torej, da se bo prvotni načrt (25 zvezkov objaviti v času od 1954 do 1960) nekoliko skrčil, izid pa zavlekel. Nič zato, če bodo spremembe delu v prid.

Velika stvar je opravljena. Nekoč bi si o nji komaj sanjati upali. Danes lahko zapišemo, da je lake tudi za kulturne delavce in znanstvenike s področja literarne zgodovine konec. Vsa naša kulturna dediščina, zgubljena in raztresena do nedavnega po periodičnih publikacijah, je dobila v teh bibliografijah svojo pravo vrednost in pravo mesto, ker se je uredništvo zavedalo, da »če i neznatnija bilješka iz nacionalnih grupa često pružiti dragocjenu, a možda i jedinu dokumentacijsku građu«. Razveseljivo je, da je med približno 10.000 književniki s 50.000 enotami (in čednim številom anonimnih člankov) dobršen del Slovencev, lepó, da je večina naših psevdonimov in šifer razrešena, in posebne hvale vredno, da se je v hrvaški knjigi s slovenščino tako spoštljivo ravnilo.

Kdor se hoče seveda s knjigo okoristiti, se mora z njo pobliže seznaniti; v prvi se spočetka kar ne bo znašel, predvsem zaradi nekoliko nenavadne sestave (ki pa je končno logična), a ko se bo v njej razgledal, mu bo odprla vse svoje zaklade, saj ima bibliografija razen običajne avtorsko-časovne razporeditve še posebna stvarna kazala. Škoda, da niso popolnejša. Ker so prispevki (tudi slovenski) večjezični, moraš tod brskati pod vsemi soznačnicami, tudi zavoljo psevdonimov in šifer moraš po knjigi več listati ko po navadi. S kazali bo počasi še večji križ, saj bo treba ob vsaki novi knjigi več in več iskati; pametno bo, če se uredništvo odloči za dopolnilno kazalo, avtorsko in stvarno, ki naj povzame vso literaturo iz periodik, knjig in dodatkov.

Včasih ostaneš kljub iskanju praznih rok: vsega se ni dalo objaviti, posebno zato ne, ker nekatere manjše revije še niso pregledane, a tudi pri opravljenem ekscerpiranju je morala odločati vrednost članka ali piščevo ime, sicer bi se obseg bibliografije potrojil. In vendar se ob marsikateri vrzeli zamisliš. Kam neki je mogel zaiti n. pr. Keleminov članek o Abadonu (LZ 1920, 396—400) ali Ocvirkova študija o Kidriču (SJ 1940, 1—10), ko sta bila oba popisana? Ampak kaj bi se že sedaj lovili za posameznosti — z analizo in vnanjem moramo počakati vsaj do objave tretje knjige in dodatkov.

Sestavni del teh bibliografij je Građa za bibliografiju jugoslavenske periodike (Anali, 2). Čeprav se je obnjo že marsikateri kritik obregnil, in to po pravici, jo v tej zvezi še enkrat omenjam: v bibliografskih opombah te publikacije so povsod navedene knjižnice, v katerih se lahko dobé časniki in revije, ki jih citira Bibliografija.

Dolgo smo jo pogrešali, zakaj prva in do te edina bibliografija akademskih učiteljev je izšla ob desetletnici ustanovitve univerze, to je pred osemindvajsetimi leti. Tedaj je delalo na tem zavodu okrog 150 znanstvenikov in v bibliografiji, ki ji je bilo odmerjenih 33 strani, so bili naštetí spisi 71 avtorjev, od katerih so mnogi samo mimogrede in netočno omenili svoja dela. Sedanja publikacija obravnava 505 univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, vse, ki so se v prvi polovici leta 1956, ko je bil narejen popis, na ljubljanski univerzi redno ukvarjali s pedagoškim ali znanstvenim delom. Knjigo je pod vodstvom dr. Zwittera pripravil uredniški odbor »Objav Univerze v Ljubljani«; kot bibliografski strokovnjak in tehnični urednik mu je pomagal znanstveni sodelavec Janez Logar.

Publikacija je urejena tako, da so v okviru posameznih fakultet in institutov po abecedi razporejeni najprej profesorji, potem docenti in predavatelji, nato pa še sodelavci in asistenti; na koncu knjige je abecedno kazalo vseh opisanih. Vsakdo je predstavljen samostojno: najprej življenjepis, nato bibliografija. Le-ta navaja v prvi vrsti znanstveno-strokovne knjige in članke, od del izven stroke pa omenja samo najtehtnejše. Skratka, cvetnik naše znanosti, ali kot je v uvodu zapisal rektor, »pregled uspehov, ki jih je ljubljanska univerza dosegla pri svojem trudu za obogatitev slovenske kulture, za dvig naše življenjske ravni, in nazadnje tudi pregled čez njen skromni, pa čeprav ne popolnoma neznatni prispevek k obogatitvi splošnega človeškega znanja«.

O pomanjkljivostih skoraj ni mogoče govoriti, ker je knjiga skrbno pripravljena in pregledno natisnjena (v Murski Soboti), na izčrpnost podatkov pa tako nihče ni mislil, saj je v biografijah le to, kar je bistveno za univerzitetni poklic, v bibliografijah pa to, kar se je posameznikom osebno zdelo najpomembnejše. Morda moti nekoliko prav iz tega načina zbiranja izvirajoča lastnost publikacije, hočem reči, da so se nekateri predstavili na kratko in skromno, medtem ko so se drugi kar preveč razpisali. Nerodno je tudi, da marsikatero od napovedanih del »v tisku« še vedno ni izšlo. V kazalu je treba prečrtati Ivana Volčiča in popraviti citirane strani: Kuljiš 288 > 280, Miha Likar 393 > 383.

Prav je, da bi se bibliografija redno dopolnjevala in obdelala čimprej tudi upokojene in umrle člane univerze. To bo najlepši življenjepis naše Almae matris.

Bogo Komelj: Kulturni delež Dolenjske. Novo mesto 1957. 44 str. 8°

Kolektiv knjižnice v Novem mestu — med našimi študijskimi knjižnicami najpodjetnejše — je pod vodstvom upravnika Boga Komelja za lansko zborovanje slavistov pripravil knjižno razstavo, ki naj bi bila pokazala, kaj in koliko je Dolenjska prispevala slovenski kulturi, in izdal za to priliko tiskan »izvleček iz rokopisnega razstavnega kataloga«. Dasi je bila ta knjižica namenjena predvsem obiskovalcem za vodnika in ima zato razen kulturnega zemljevida tudi seznam najvažnejših razstavljenih zbirk, knjig, društvenih spisov, časnikov in rokopisov, je v nji vendarle poudarek na kulturni topografiji. Njena naloga pa je v tem primeru bila zaznamovati na karti vse kraje, ki so kulturno kakorkoli važni, in naštetí vse pomembnejše ljudi, ki so se na ozemlju med Iško, Ljubljano, Savo, Gorjanci, Kolpo in črto od Prezida do izvira Iške rodili (skupina a), tam služili (b) ali se šolali (c). Gre tedaj za zarodek kulturnega zemljevida Slovenije, kakršnega so po tujih zgledih (prim. Nečasová L.: Kde-kdy-kdo. Praha 1947) pri nas že mnogi pripravljali, nekateri celo v rokopisu dokončali, pa ne objavili, ker zanj niso mogli dobiti založnika.

Ta zemljevid Dolenjske obstoji iz 209 krajev; z njimi je povezanih 762 kulturnikov, katerih tretjina pripada metropoli ob Krki. Vsak avtor je označen pod določenim krajem z imenom, priimkom, atributom in vsaj še z rojstno letnico, če so jo sestavljavci našli. Popis je šel torej bolj v širino kot v globino in je zajel skorajda vse vidnejše ljudi prav do danes. S te plati vsekakor literarnozgodovinska pridobitev in bibliografska novost. A ker mu je kumovala hitrica, je moral sprejeti njeno darilo: nepopolnost, približnost, stavčeve in meterjeve napake.

V knjižici so popisani tudi dolenski dijaški listi. Mednje spadajo še: (Dijaški list), Novo mesto 1867. Mavrica, Kandija 1920. Krka, Novo mesto 1924. Mladčevski vestnik (pozneje Vestnik, Iskra), Novo mesto 1938—1943. Ciganček, Novo mesto 1939. Rog, Dolenjske Toplice 1953/54. Mladi poganjki, Kočevje 1954/55. Stezice, Novo mesto 1955.

Janko Moder: Mohorska bibliografija. Celje 1957. 548 str. 8°

Delo je bilo zamišljeno kot jubilejna publikacija Mohorjeve družbe ob 100-letnici njenega obstoja. Ker je izšlo s precejšnjo zamudo, so vključene vanj vse izdaje od 1849 do 1954. Knjiga ima razen uvoda in nazorne, po desetletjih razumljene zgodovine založbe štiri dele. V prvem je kronološko razporejen ves mohorski tisk v kar se dá zvestem bibliografskem zapisu. Drugi del nadrobno odkriva knjižno bogastvo, besedno in slikovno, »naslanjajoč se pri tem v načelu in po smislu na decimalno klasifikacijo, vendar brez njene prevelike razdrobljenosti«. V tretjem je po istem načinu razvrščeno gradivo periodik, ki jih je izdajala MD. Tu so bibliografsko obdelani Kres 1881—1886, Mladika 1920—1941, Književni glasnik 1934—1941 in Slovenski gospodarski list 1934—1935. Četrty oddelek sestavljajo trije abecedni sezname: avtorsko kazalo, kazalo osebnih imen iz uvoda in dodatkov ter seznam zemljepisnih imen. Vsak del je opremljen s posebnim navodilom.

Bibliografija zbuja v bralcu spoštovanje do založbe, ki je razdelila poldrugmilijonskemu narodu 26 milijonov knjig, pa tudi do avtorja, ki se je lotil tako težavne naloge, kot je popis kulturnega poslanstva MD. Moder je po pravici poudaril, da je ta publikacija »doslej najizčrpnije delo te vrste na področju posameznih založb«. Še več. Redke so založbe tudi drugod po svetu, ki bi se lahko pobahale s tako obsežno bibliografijo. Pot do nje je bila dolga. Koliko je bilo treba težakov, da so jo skrčili. Sestavljavec se spominja Einspielerja, Sketa, dr. Puntarja, dr. Grafenauerja in dr. Steletove. Ne bilo bi prav, če bi podcenjevali delo, ki so ga le-ti (posebno zadnja) opravili za zgodovino in bibliografijo MD, vendar gre Janku Modru največ zaslug, da je knjiga, kakršna je, zagledala beli dan. V nji avtor ni samo zbral in popisal vse ali blizu vse mohorske natise in ponatise, marveč je našel tudi dosti avtorjev, določil opremljevalce in ilustratorje, odvozil marsikateri psevdonim in kriptonim, ugotovil naklade, zraven tega pa je nabral še koš drobnega tiska, ki je veljal pri nas dosihmal za založniškega in bibliotekarskega pastorka, četudi ta bolj kakor knjižne izdaje odkriva utrip vsakdanjega življenja množice. Ali tako v obsežnosti snovi in pisanosti obdelave kakor v želji po izčrpnosti so bile nastavljene pasti. Tega se je Moder dobro zavedal, kot priča uvod, a še premalo, kot kaže obdelano gradivo.

Knjiga je preobsežna, popis — prenatančen. Resda v bibliografiji ni važnih in nevažnih stvari, ampak bolje se je odreči popolnosti kakor preglednosti in uporabnosti. Marsikaj bi se v knjigi brez škode spustilo ali skrajšalo. Skladi podatkov o enaki opremi, ponavljajoči se iz leta v leto, so odveč, posebno, če iskalec kljub njim ne more zvedeti, kdo je n. pr. opremljal Večernice (gl. Plečnik, Pengov, Vurnik). Isto velja za sporočila uprave, uredništva, podatke iz Cecilije, nemških beril ipd. Bibliografski popisi so nenavadni. Sestavljavec se je odločil za čim natančnejši posnetek naslovne strani. Prav. To počno vsi bibliografi in knjižničarji. V Ameriki kar fotografirajo. Potem je izjemoma dovolil založbi, da stoji pred tiskarno. Magari. Ko pa je spravil na čelo enote še stvarni naslov, se mu je prvotna zamisel morala podreti. Prim.: *Izbrani spisi dr. Jožeta Vošnjaka*. — *Izbrano delo. Ksaver Meško*. — [Slovstvena knjižnica 3.] *Dr. Franc Detela Zbrani spisi*. — *Dr. Fr. Detela: 1. zvezek. Izbrani spisi: Hudi časi*. Jasno je, da grafična podoba naslovnih strani pravkar naštetih del ni čisto enaka; toda ker gre za sorodne stvari, bi jih bilo treba reševati enako. Poučna je primerjava, recimo, prve in druge izdaje Cvetja: ne gre le za to, da je knjiga enkrat obravnavana kot »Cvetje«, drugič kakor »Martin Krpan« ali »Jurij Kozjak«, tudi v notranji zgradbi je več neskladnosti glede razporeda imen avtorjev, prirediteljev, krajev, letnic, strani idr. Ali mohorska izdaja Zlate knjige. O nerodnostih, ki so se ji primerile, je pisal že Glazer, vendar jih ni izčrpal: kazalke, ki se tičejo tega dela so označene s P 1908; torej se skli-

cujejo na Poezije, ne na Simona Gregorčiča. Koželj ima v dobro 46 risb, a jih menda ni toliko; ali pa so štete mednje tudi tiskarske vinjete. NUK hrani drobni tisk z naslovom S. Gregorčič »Poezije«. Ta ne omenja le oba sodelavca, marveč govori tudi o vezavi, o »elegantni« na boljšem papirju in »preprosti«. Ne bi kazalo na to opozoriti?

V popisih so tedaj besede dodane, spremenjene ali izpuščene, ne da bi bilo to označeno (0338, 0566, 0822, 0878, 01214, 01222, 01396), strani so sem pa tja napak preštete ali citirane (01222, 03011), z imeni se je poigral tiskarski škrt (Sisenčelli, Stribrny), v kazalu manjkajo tekoče številke izdaj (0566, 0148), v razreševanju brezimnih del in v rabi pristavkov ni doslednosti (Tecini, Defoe, Baar, Orczy). Vendar so spodrsnjaji v tako zajetni knjigi, kot je Mohorska bibliografija, sami ob sebi razumljivi in — opravičljivi, zato ne morejo zmanjšati njene vrednosti in pomena opravljenega dela; opozoril sem nanje zavoľo izrecne sestavljavčeve želje (gl. uvod str. 8).

Stane Suhadolnik

Zapiski

PROFESOR W. TASZYCKI — ŠESTDESETLETNIK

V juniju letos bo praznoval šestdesetletnico znani strokovnjak na področju stare poljščine W. Taszycki, profesor Jagellonske univerze v Krakovu. Z njegovim imenom vežemo celo razdobje znanstvenih raziskovanj, ko si je jubilat pridobil sloves odličnega poznavalca poljskega jezika. V svojih znanstvenih delih je nadaljeval jezikoslovne tradicije profesorja Jana Loša, ki je dolgo določal smer polonističnih jezikoslovnih raziskovanj.

Tudi nekateri slovenski slavisti dobro poznajo prof. W. Taszyckega iz časov univerzitetnih študij v Krakovu, drugi šele po njegovih razpravah in skrbi za poljski pravopis. Znano je, da je W. Taszycki s sodelovanjem St. Jodłowskega že večkrat izdal po sklepu Poljske akademije znanosti Poljski pravopis, ki ga obvezno uporabljajo v javnem življenju. Pomembnost jubilatovega dela nam nalaga dolžnost, da ob tej priliki seznanimo širše vrste bralcev z njegovim delom in življenjem.

Jubilant se je rodil 20. junija 1898 v Zagórzanah (okraj Gorlice), gimnazijo in univerzo je končal v Krakovu; leta 1925 je postal docent slovanske filologije, od leta 1929 pa je bil profesor na univerzi v Lvovu. Po drugi svetovni vojni predava kot redni profesor staropoljske filologije na krakovski univerzi. Pri Poljski akademiji znanosti (PAN) sodeluje kot dopisni član.

W. Taszycki je napisal več kot 250 znanstvenih razprav, člankov in kritik, od teh navajamo tukaj samo najpomembnejše. V prvi vrsti so *onomastične* študije, saj so dale trden temelj poljskim raziskovanjem osebnih in krajevnih imen, posebno študija o najstarejših poljskih osebnih imenih, *Najdawniejsze polskie imiona osobowe* (Kraków 1926). V njej je zbral in razložil imensko gradivo najstarejših rokopisov. Problematiki slovanskih mestnih imen je posvetil posebno študijo *Ślowiańskie nazwy miejscowe (ustalenie podziału)*, Kraków 1946, v kateri se ukvarja z razvrstitvijo slovanskega toponomastičnega gradiva s pomenskega vidika. Metodično je zanimiva študija o patronimičnih mestnih imenih na Mazovskem, *Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu* (Kraków 1951); na podlagi onomastičnega materiala dokazuje, da »mazurjenje« na tem ozemlju ne more biti predzgodovinski pojav. Razen tega W. Taszycki vodi slovar staropoljskih imen ter urejuje časopis *Onomastica*.

Na drugem mestu je treba omeniti njegove pomembne študije o poljski zgodovinski dialektologiji. Po raziskovanjih E. Nieminena in H. Gaertnerja si je pridobil trajne zasluge za razvoj tega znanstvenega področja. Teorija o narečni podlagi poljskega književnega jezika, h kateri je jubilat prispeval pomemben delež, je tako dobila zanesljivo oporo v na novo odkritih jezikovnih pojavih; tako so se okrepile pozicije zagovornikov malopoljske teorije, ki jo